

Türkiye’de Kadınların Ekonomik ve Sosyal Olanaklardan Yararlanmaları Düşüktür

Kamusal mirastan eşit pay alamamakta, istihdama daha az katılmakta, karar alma mekanizmalarında temsil edilmemekteler.

Aysun SAYIN

Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi

-KEİG Platformu-

Kurucu Üyesi

Ülkemizde kadının ekonomik ve sosyal yapısını değerlendirir misiniz?

Aysun SAYIN: Türkiye’de, son on yılda, özellikle Türkiye’nin AB aday ülke statüsünü alması ve AB mevzuatını uyumlaştırması süreciyle birlikte kadının insan hakları alanında önemli reformlar olmuştur.

Bu reformların başında elbette ki bence bir devrim niteliği olan Türk Ceza Kanunu değişikliği bulunmaktadır. TCK dan daha evvel değiştirilen Medeni Kanun ve İş Kanunu, bunlarla paralel sürelerde yapılan Anayasa Reformları Kadın- Erkek eşitliğinin sağlanması ve kadınların toplumsal konumlarının yükseltilmesi açısından önemli yasal düzenlemelerdir.

Değişen Yasaların hayata yansımaları nedir diye düşündüğümde bu kadar pozitif olamayacağım. Yasalarda yapılan eşitlikçi düzenlemelerin çok önemli olduğunu düşünüyorum, bence yasalar başta anayasa olmak üzere bir ülkenin vizyonunu ortaya koyan metinlerdir. Türkiye’nin vizyonunda, kadının çalışma hakkının kocasının iznine bağlı olmasının, aile içi tecavüzün meşru olmasının, tecavüzcüsü ile kadınların yasa eliyle evlendirilmesinin, namus cinayetlerinde ağır tahrik indirimini yasaların öngörmesinin, yabancı babadan doğan çocuğun vatandaşlığının kanun yoluyla düzenlenmesinin, eşlerin ortak konutunda kocanın söz sahibi olmasının ve bir dolu başka maddenin yasalardan çıkarılması ve yeniden düzenlenmesi yani “nasıl bir Türkiye’de yaşamak istiyoruz” yanıtından çıkarılması çok önemli.

Yasaların eşitlikçi biçimde düzenlenmesi kadınların gündelik pratiklerini hemen değiştirmiyor elbette ama bu gündelik pratiklerde ayrımcılığa uğrayan ve buna karşı önlem almak isteyen kadınların mücadelelerini hızlandırıyor. Bu bakımdan bence çok önemli ama yeterli değil.

Bu yetersizlik elbette bizim kadın- erkek eşitliği veya ayrımcılık yapmama veya kadının sosyo-ekonomik konumunun güçlendirilmesi ile ilgili bütünlüklü bir devlet politikamızın olmamasından kaynaklı. Dolayısıyla Türkiye’de kadınların ekonomik ve sosyal olanaklardan yararlanmaları düşüktür. Kamusal mirastan eşit pay alamamakta, istihdama daha az katılmakta, karar alma mekanizmalarında temsil edilmemektelerdir.

Kadın istihdamının düşük olmasının toplumsal nedenleri nelerdir?

Aysun SAYIN: Kadın sivil toplum kuruluşlarının, uluslararası kuruluşların ve kamunun yaptığı araştırmalar aynı nedenlere işaret ediyor.

Bakım hizmetlerinin yetersizliği veya olmaması.

Sosyo- kültürel nedenler

Burada nedenlere detaylı baktığımızda toplumsal cinsiyete dayalı roller karşımıza çıkmaktadır. Çocuk, hasta yaşlı bakımının kadınların üzerinde tanımlanması, yasal düzenlemenin de bunu böyle görmesi, toplumdaki beklentinin böyle olması kadınların istihdama katılımı önünde önemli bir engeldir. Çünkü 29 yaş sonrası istihdama katılım evlilik ve çocuk nedeniyle kadınlarda düşmektedir. Yasal düzenleme iş yerlerine kreş açma yükümlülüğünü 150 çalışan kadın üzerinden tanımlamakta yani yasa eliyle çocuk bakımından da kadınlar sorumlu kılınmaktadır. İşverenler içinde kadın çalışan istihdam etmekten kaçınma davranışı bu yasal yükümlülüğü yerine getirmemek şeklinde olmaktadır. Biliyorsunuz hala ebeveyn izni düzenlemesi yoktur. AB sürecinde uyumlaştırmamız gereken bir mevzuat olmasına rağmen bu konuda henüz düzenleme parlamento onayından çıkmamıştır.

Kadınlar daha çok hangi alanlarda istihdam ediliyor?

Aysun SAYIN: TÜİK verilerine göre kadınlar en çok ücretsiz aile işçisi olarak sonrada hizmetler sektöründe çalışmaktadır. Kadın yoğun meslek alanları dediğimiz alanlar bunlar. Kamuda öğretmenlik, hemşirelik, özel sektörde tekstil, bankacılık olarak sıralayabiliriz.

İş hayatında emeğinin karşılığını aldığına inanıyor musunuz?

Aysun SAYIN: 1957 yılından beri mevzuat eşit işe eşit ücret demekte ancak SSK verileri Türkiye’de % 36 lar oranında ücret farklılığı olduğunu göstermektedir. Kadınlar erkeklerden daha az kazanıyor, kadınların ağırlıklı çalıştığı işler daha düşük ücretlendiriliyor.

Sosyal hakları, sosyal güvenceleri konusunda yeterli imkân tanınıyor mu?

Aysun SAYIN: KEİG bu konuda çok detaylı bir çalışma yaptı. Bu çalışma ve bunun pratikte yansımaları bu konuda kadınlar için sosyal güvenlik hak ihlali olduğunu gösteriyor.

Kadınlara pozitif ayrımcılık tanınması konusunda görüşlerinizi öğrenebilir miyiz?

Aysun SAYIN: “Fırsat eşitliği”, “olumlu eylem/olumlu ayrımcılık/fırsat önceliği” gibi politika önerileri soyut eşitlik anlayışını aşma ve ayrımcılığa uğramış toplumsal gruplara kamusal alanda fırsat sağlama ve destek verme amacıyla ortaya çıkmıştır. Burada fırsat eşitliğini sağlama yaklaşımının temelinde liberal politikaların olduğunu söylemek ve yasal eşitlik anlayışının bir uzantısı olarak geliştirildiğini ve aslında kimi düzenlemelerin dışında fazla bir ilerlemeye neden olmadığını belirtmek gerekir.

Biçimsel eşitlikten somut eşitliğe bir geçiş olan fırsat eşitliği politikaları bütün bireylere tanıdığı, yasaların içerdiği bütün haklardan yararlanmalarını sağlama noktasında ileri bir adım olmakla beraber örneğin kadın ve erkekler için sonuçta eşitlik sağlayamamıştır. Bunun temel nedeni de fırsatlardan eşit yararlanmanın başlangıç noktasını gözden kaçırmasıdır. Bu da toplumsal anlamda kadın ve erkek cinsiyetinin eşit olmaması ve yarışa eşit koşullarda başlamıyor olmasındandır. Kadınların bu noktadaki talepleri bir üst düzeye çıkmış ve sonuçta eşitlik kavramında hayat bulmuştur. Çünkü liberal eşitlik düzenlemeleri mevcut eşitsizliği gidermeye yönelik politikaları kapsamamakta ve yalnızca hak olarak eşitliği sunmaktadır. Bir hak olarak eşitlik sağlama önemli bir kazanım olmakla beraber toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamdaki eşitsizlikleri gidermediği için de kullanılabilir olmaktan uzaktır. Kadın hareketi bu bağlamda kimi sosyal politika düzenlemelerinin içeriğine müdahale etmekte, kadınların toplumsal yaşamdaki eşitsizliğini görünür kılarak bu konuların eşitlik düzenlemeleri içinde özel önlem politikaları dâhilinde yer almasını istemektedir. Eşit toplumsal sonuçlar için üretilen eşitlik politikaları da olumlu eylem / olumlu ayrımcılık / fırsat önceliği şeklinde tanımlanan özel önlemler almayı gerektiren politik açılımlardır. Dezavantajlı gruplar için sonuçlarda eşitlik sağlanıncaya kadar bu gruplar lehine eşitsizliğin görüldüğü alanlarda mevcut eşitsizliği çözmeye yönelik destekleyici politikaların uygulanmasıdır. Pozitif ayrımcılık tam anlamıyla eşitliği sağlamayı ve sağladıktan sonra yerini fırsat eşitliğine bırakmayı hedeflemektedir.

Kadınların işgücüne katılımını ve istihdamını artırmaya yönelik ne gibi politikalar izlenmelidir?

Aysun SAYIN: Sadece yasal düzenlemeler yetmiyor, bunun için işgücü piyasalarındaki ayrımcı uygulamaları da ortadan kaldıracığımız, toplumun kadına yönelik algısını da değiştireceğimiz farkındalık çalışmaları gerekli. İstihdam ayrı bir sorun olarak ele alınamaz, kadının temsili, kadına yönelik şiddet, kadınların eğitim sorunu birlikte ele alınmalı. Bu konuda daha kapsamlı politikalara ve güçlendirme perspektifli yaklaşımlara ihtiyacımız var.

Kadın girişimciliği nasıl desteklenebilir? Kadın emeğinin değerlendirilmesi konusunda neler yapılabilir? Devlet teşviki, kadınlara özel bir kredilendirme sistemi, kooperatifleşme vb. gibi çalışmalar söz konusu olabilir mi?

Aysun SAYIN: Kadınların profesyonel olarak iş hayatındaki deneyimleri çok az veya sınırlı sayıda kadın istihdamda, kadınların üzerlerine kayıtlı malvarlığı %2 oranında, kadınların kamusal alanla işgücü piyasalarıyla ilişkilmesi çok az bu durumda siz sadece girişimcilik eğitimleri ile kadınlara iş kurduramazsınız bunun istihdam politikaları ile birlikte ele alınması gerekli. Kadın istihdamını arttırmanın tek yolu girişimcilik olamaz.

Girişimcilik alanında kadınlar için daha kolay kredi alma desteği, devlet teşviki, danışmanlık, inkubasyon merkezlerini yaygınlaştırma, vergi yükümlülüğünde pozitif ayrımcılık gibi bir dizi önlem alınmalı. Bu önlemler ise kadın-erkek eşitliği meselesini daha kapsayıcı bir yerden gören anlayışla mümkün olabilir.

Farklı yöntemler var elbette, kooperatif bunlardan bir tanesi, ama bizim yanılmamız her şeyi moda bir kavram olarak almak, nasıl son yıllarda kadın girişimciliği moda olduysa, kooperatife de bu şekilde bakmamak gerekli. Kooperatif örgütlenmesi kolay bir örgütlenme değil, kadınlara hadi bir araya gelin ve kooperatif kurun demek olmuyor. Bunun da vergisi, muhasebesi, idari işlemleri var, kadınlara bu konuda destek veren mekanizmaları da beraberinde kurmak önemli.